

רשות השידור

פעולות ביקורת

נבדקו המינהל והכספים במחלקת החדשות בטלוויזיה והוחל בביקורת על שידורים בגלים קצרים.

חטיבת החדשות בטלוויזיה

חטיבת החדשות בטלוויזיה מפקה כמה משדרי חדשות: "מבט לחדשות", שהיא מהדורת החדשות היומית העיקרית; "יומן השבוע" — מהדורת חדשות שבועית מסכמת ומורחבת; "מבט שני" — תכנית העוסקת בהיבט מסויים של נושא בחדשות; "מוקד" — דיון באולפן בענייני דיומא, ו"כמעט חצות" — מהדורת חדשות יומית מסכמת.

משרד מבקר המדינה ערך באפריל—מאי 1979 ביקורת בנושאי מינהל בחטיבת החדשות בטלוויזיה. הביקורת התרכזת בביצוע התקציב, בקבלת עובדים, בשליחת עובדים לתפקידים בחוץ לארץ, ובפעולות מחלקת הספורט והשלוחה בתל אביב. בדבר ביקורת קודמת על החטיבה ראה בדו"ח שנתי 23, עמ' 902.

התקציב וביצועו

תקציב החטיבה לשנת הכספים 1979 הוא 60.2 מיליון ל"י. התקציב המאושר לשנת 1978 היה כ-39 מיליון ל"י וההוצאה למעשה הייתה כ-46 מיליון ל"י. להלן פירוט סעיפי ההוצאה העיקריים (באלפי ל"י):

שנת הכספים 1978		שנת הכספים 1979		
ההוצאה למעשה	התקציב	התקציב		
14,989	13,513	21,675	משכורות; שעות נוספות; עובדים ארעיים (שיא כוח אדם 55)	
13,489	11,000	12,800	הפקה עצמית — חדשות	
4,042	2,900	3,700	הפקה עצמית — ספורט	
1,306	1,300	1,500	כתב קבוע בחוץ לארץ	
3,972	3,600	2,400	סיקור אירועים מיוחדים (בחירות לרשויות, גביע עולמי ואירועים בחוץ לארץ)	
8,689	7,000	19,100	סוכנויות ידיעות ושימוש בלוויין	
46,487	38,913	61,175	סה"כ	

הסעיף העיקרי של פעולות המחלקה הוא "הפקה עצמית — חדשות". נכללות בו ההוצאות הישירות על הפקת החדשות. אולם סעיף זה אינו מראה את ההוצאות הריאליות שישנן לחטיבת החדשות על הפקה עצמית, כיוון שהוא כולל רק את הסכומים המשולמים לגורמים שמחוץ לרשות. אין נכללות בו ההוצאות על שירותי צילום ועריכה, שמספקות מחלקות אחרות בטלוויזיה (הנדסה, שירותי הפקה). לדעת הביקורת, יש צורך במעקב קבוע אחר ביצוע התקציב, לרבות מלוא ההוצאות העקיפות, הגם שאין הן כלולות בתקציב החטיבה.

הפיקות התקציביות על הוצאות חטיבת החדשות נערכ במחלקת הכספים המרכזית של הרשות. הנהלת החטיבה אינה מעדכנת עצמה לגבי ההוצאות בהשוואה לתקציב, אף לא לגבי הסעיפים של

תקציב הפעולות "הפקה עצמית — חדשות" שעליהם צריכה ההנהלה להחליט תוך התחשבות גם במצב התקציבי. סעיפי ההוצאה של תקציב "הפקה עצמית — חדשות" סוכמו לפי בקשת משרד מבקר המדינה ולא היו ידועים כלל לממונים על חטיבת החדשות. במצב זה אין עובדי חטיבת החדשות מודעים דיים למשמעות התקציבית וממילא אף לא לצורך בחסכון בפעולותיהם בתקופה שבה יש לכך משנה חשיבות.

המתואר להלן, הכנת החדשות והתכניות האקטואליות היא בחזקת ענין דינמי, המחייבת גמישות רבה והסתגלות מהירה להתפתחויות. הגם שהחלטות בנדון מטבע הדברים צריכות להיות מבוססות על סדר של עדיפות עניינית, יש, לדעת הביקורת, צורך, כי האחראים לתכנון בחטיבה ישוו לעיניהם גם את ההיבטים הכספיים ובהחלטותיהם ישתקפו שיקולים תקציביים בכלל והוצאות ההפקה הצפויות בפרט.

לפיכך, דרוש כי גם החטיבה עצמה תקיים בכל עת פיקוח תקציבי על פעולותיה. זאת ועוד, בתקציב הפעולות הרגיל, שאותו יש לבצע כאמור על פי החלטות ענייניות-מקצועיות, אין לכלול גם מימון פעולות על רקע אירועים מיוחדים או בלתי צפויים לחלוטין. מימון פעולות אלו צריך להיעשות מתקציב רורבי מיוחד, שייקבע לכך.

מבנה החטיבה

במאי 1979 מנה תקן החטיבה 47 משרות של עורכים וכתבים; בפועל הועסקו 49 עובדים; שניים מהכתבים אינם תופסים משרות תקניות. כתב אחד מושאל למחלקת התכניות בטלוויזיה. שלושה כתבים לא מילאו שום תפקיד בחטיבה בחודשים מארס ואפריל 1979; במאי עדיין היו השלושה כלולים במצבת החטיבה, אך למעשה הועסקו על ידי מחלקות אחרות. חמישה כתבים היו בעת הביקורת בחופשה ללא תשלום, ואת מקומם מילאו כתבים אחרים. כן נמצאים בחוץ לארץ כשליחי הרשות ארבעה כתבים, שמהם אחד בלבד תופש משרה תקנית בחטיבה ומשרותיהם של יתר השלושה הן על תקן מחלקת החדשות ברדיו.

מלבד 49 הכתבים מעסיקה החטיבה ארבעה כתבים נוספים: שניים בארץ ושניים בפאריס, ומשלמת להם מתוך תקציב הפעולות של החטיבה לפי תעריף מיוחד למשימות. שני הכתבים בארץ עובדים למעשה במשרה מלאה; צורת העסקה זו היא בניגוד לנוהל קבלת עובדים ברשות, ויש בה העסקה מעל התקן.

בראש החטיבה מנהל, שנבחר במכרז פנימי מבין עובדי הרשות לתקופה של שלוש שנים. סגנו, שמונה לתפקיד זה בפועל, בנובמבר 1977, נבחר לאותו תפקיד על פי מכרז פנימי רק ביולי 1979.

כתבי החטיבה מחולקים לפי מדורים ("דסקים"): מדיני, כלכלי, ענייני המזרח התיכון, צבא, חדשות חוץ, תרבות ואמנות ופנים. בראש כל "דסק" כתב בכיר, הכפוף לסגן מנהל החטיבה. רוב הכתבים מתמנים ככתבים קבועים בתחום מסוים. מינוי כתב לסיקור נושאים שבתחומו נעשה על ידי מנהל החטיבה, באישור מנהל הטלוויזיה ובידיעת המנהל הכללי.

סדר היום של החטיבה מתחיל בישיבת בוקר, שבה נערך "ליין אפ" — רישום הנושאים שאותם יש לסקור ואשר, לפי הצפוי באותה שעה, ישובצו בחדשות בשעה תשע בערב. בשמונה בערב נערכת ישיבת סיכום, שבה נקבע התכנון הסופי לפי אירועי היום ולפי החומר שהוגש על ידי הכתבים. כתבות, שצולמו והוכנו על פי התכנון של הבוקר, לעיתים קרובות לא הגיעו לכלל שידור, כאשר לדעת הנהלת החטיבה יש להעדיף כתבות על אירועים בלתי צפויים שאירעו לאחר מכן.

— החטיבה איננה מנהלת רישום על כתבות שצולמו ונערכו על ידי כל כתב. אין רישום סדיר על סרטי כתבות שהוחלט, שלא לשדרן. בהתחשב במתיה של הכנת כתבה — שחר של כארבעה עובדים העוסקים בכך, הוצאות על חומרים והוצאות אחרות — מן הראוי לשקול הנהגת דיווח על סרטי כתבות שלא שודרו, תוך כלילת פרטים על הסרט, הכתב האחראי וההנמקה לאי שידורה. לדעת הביקורת, הדבר דרוש הן לצורכי חשיב ההוצאות והן לצרכים תפעוליים בעתיד.

כתבי החטיבה מועסקים, לפי הסכם העבודה של העיתונאים, ארבעה ימים בשבוע לפי יום עבודה גמיש בהתחשב בצורכי העבודה. הממונים רשאים להעסיק עובדים באותם ארבעה ימים עד 12 שעות. רובם של הכתבים עובדים יומיים נוספים בשבוע בשל דרישות העבודה. יומיים אלו נחשבים

לשעות עבודה נוספות. העובדים מגישים דו"ח שבועי ובו פירוט יומיומי של עבודתם. הדו"ח מאושר על ידי מנהל החטיבה, ומשמש גם אישור לתשלום בגין הימים הנוספים, שעבדו הכתבים במשך החודש. חלק מהעובדים, שאינם עובדים ימים נוספים, אינם מגישים דו"ח, הגם ששיעורו לשמש אמצעי פיקוח גם על עבודתם הרגילה.

נוכח העובדה, שבמשך תקופות ארוכות לא נמצאה תעסוקה לעובדים קבועים של החטיבה ומאידך הועסקו עובדים — שאינם עובדי הרשות — לפי משימות, יש לדעת, הביקורת, צורך לניצול יותר נכון של כוח האדם, העומד לרשות החטיבה, כדי להביא לחסכון, בכלל זה גם בתחום ההעסקה בשעות נוספות.

קבלת עובדים

לרשות השידור נוהל, שעודכן באחרונה בספטמבר 1976, למילוי משרות פנויות. הדבר נעשה בשלוש דרכים:

1. העברת עובד ממשרה למשרה.
2. מכרו פנימי בין עובדי הרשות, לרבות בוגרי מרכז ההדרכה של הרשות.
3. קבלת עובדים מבחוץ על פי מכרו פומבי.

— הרשות לא נהגה על פי הנוהל. מאז 1969 פרסמה הרשות מכרו פומבי אחד בלבד — ב־1971, למשרת כתב עורך. אשר למכרזים פנימיים, פורסמו באותה תקופה 18 משרות של כתבים. מבין 49 הכתבים שבחטיבה נתקבלו 18 ללא מכרו פנימי או פומבי; הם אף לא השתתפו לפני קבלתם, בקורס לכתבים. חלק מעובדים אלה היו חסרי נסיון לחלוטין או בעלי נסיון מועט בלבד בתחומי עתונאות והמדייה של הטלוויזיה. חלקם, בעת קבלתם לעבודה, היו חסרי השכלה אקדמאית, שהיא תנאי להתקבל לקורס כתבי הטלוויזיה במרכז ההדרכה של הרשות. כן נתקבלו חמישה עובדים, לאחר שסיימו קורס כתבי חדשות בטלוויזיה, אך לא השתתפו במכרו פנימי כנדרש בנוהל. ארבעה עובדים נוספים הועברו מתפקידים טכניים (צלמים ומקליטים) למשרות של כתבים ללא מכרו פנימי. יתר הכתבים בחטיבה הם עובדים ותיקים בטלוויזיה מהשנים הראשונות להקמתה או עבדו ברדיו, לפני שהועברו לחטיבה.

— ב־1.2.1979 הוציאה הרשות, בעקבות החלטת הוועד המנהל, חוזר, שלפיו אין לאייש משרות פנויות באופן קבוע באנשים שמחוץ לרשות, אלא אם נתקבל לכך מראש אישור בכתב של מנכ"ל הרשות. הביקורת העלתה, כי ב־15.2.79 נתקבל עובד חדש בדרגה בכירה לחטיבת החדשות ללא אישור מראש וללא מכרו פומבי כנדרש. רשות השידור הודיעה, כי העובד שנתקבל הוא בעל מיומנות מקצועית ברמה גבוהה. לדעת הביקורת, יש להקפיד בכל מקרה על קיום נהלים.

הדרכה

מרכז ההדרכה של הרשות עורך קורסים לכתבי חדשות בטלוויזיה, כאשר יש לכך דרישה מהחטיבה עצמה. מאז קיום החטיבה נערכו במרכז ההדרכה שני קורסים לכתבי חדשות: הראשון נערך בסוף 1972 וסיימו אותו 12 אנשים — שישה מהם עבדו עוד במהלך הקורס במחלקת החדשות; לשני, שנערך בסוף 1974 נרשמו 13 וסיימו אותו 12, מהם חמישה עובדי חטיבת החדשות. המשרתים האחרים בקורסים לא נתקבלו לעבודה ברשות.

שליחים קבועים של הרשות בחוץ לארץ

1. מ־1970 ועד 1976 היו לרשות השידור חמישה כתבים קבועים בחוץ לארץ: שלושה באירופה (אנגליה, גרמניה וצרפת) ושניים בארצות הברית (ניו יורק ושיינגטון). באמצע 1976 בוטלה משרת הכתב הקבוע בצרפת. מאז ועד 1979 העסיקה רשות השידור באופן קבוע ארבעה כתבים שליחים, שמושבם בתקופת שליחותם היה דרך קבע בבון, בלונדון, בניו יורק ובווינגטון. נוסף על הכתבים הקבועים מעסיקה הרשות כתבים לפי משימות, מהם שניים העובדים באופן קבוע בצרפת.

בקץ 1979 חזר הכתב הקבוע מלונדון, וכתב הרשות, הנמצא בחופשה ללא תשלום בלונדון, הועסק מספטמבר אותה שנה במקומו, על פי חוזה מיוחד במשכורת המשולמת לעובדים ישראלים מקומיים

בהתאם להחלטות הוועדה לתנאי שירות בחוץ לארץ. החל בספטמבר 1979 הועסק, בנוסף על שלוח הרשות בני-יורק כתב הרשות ששהה שם בחופשה ללא תשלום — בחצי משרה, על פי חוזה מיוחד. מבחינת סדרי מינהל תקינים, אין זה רצוי, להעסיק כתבי הרשות, הנמצאים בחופשה ללא תשלום, על בסיס קבוע, לפי חוזה מיוחד. הדבר עלול להיראות כעקיפת ההוראות בענייני מינוי כתבים.

הכתבים בחוץ לארץ מתמנים על ידי ועדה, שתבריה הם המנכ"ל ומנהלי המדינה; דעתו של המנכ"ל מכרעת. מועמדותם של עובדי הרדיו נשקלת באותה מידה. כמו זו של עובדי הטלוויזיה, בתנאי שעובד הרדיו, אם ייבחר, יעבור הכשרה מתאימה בעבודת הטלוויזיה.

כל כתב מנהל חשבון הוצאות אישי, שבו נכללות ההוצאות על שירותים וציוד משרדי, חינוך ילדים, נסיעות (רכב פרטי, מוניות, טיסות), אש"ל, טלקס וטלפונים. על הכתבים להגיש בכל חודש קבלות ודו"ת על הוצאותיהם לרשות. לכתבים בארה"ב חשבון הוצאות הפקה בעבור שכירת צוותי צילום, שירותי עריכה, אולפנים, תקשורת ותעתיקי סרטים. הכתבים באירופה אינם מנהלים חשבון הוצאות הפקה. חלק מהחשבונות הם מעבירים ישירות לתשלום לרשות וחלק הם משלמים מחשבון ההוצאות האישי שלהם, והרשות מחזירה להם את ההוצאות. כתוצאה מכך מצטברים סכומים גדולים בחשבון ההוצאות האישי, ובמקרה אחד הגיע הסכום ל-15,000 מ"ג לחודש. לדעת הביקורת, מטעמים של בידוק ומינהל תקין יש להקפיד על הפרדה מוחלטת בין הוצאות אישיות המזכות להחזר (כגון חינוך, ריפוי), הוצאות על פעולות (לרבות הוצאות נסיעה, טלקס ופעולות אחרות) ובין הוצאות הפקה.

תקציב חטיבת החדשות בטלוויזיה מחוייב רק בהוצאותיו של הכתב בני-יורק ובהוצאות ההפקה הישירות של הכתבים האחרים, כאשר ההפקה נעשתה עבור הטלוויזיה. בכל ההוצאות האישיות של הכתבים האחרים מחוייב תקציב מחלקת החדשות ברדיו, גם אם ההוצאות הן בקשר לטלוויזיה.

בשנת הכספים 1978 הייתה ההוצאה על כתבים בחוץ לארץ (כולל הוצאות אישיות והוצאות הפקה) כ-9.6 מיליון ל"י לפי הפירוט דלהלן (בל"י):

שכר	הוצאות אישיות	הוצאות הפקה	ס"ה	ס"ה ב"ש לפי שער ממוצע של 20 ל"י
552,820	597,940	1,361,860	2,512,440	125,622
576,000	477,940	1,339,960	2,393,900	119,695
699,440	322,720	1,552,140	2,584,300	129,215
540,260	522,140	1,081,640	2,144,040	107,202
2,368,520	1,930,740	5,335,420	9,634,860	481,734

נוסף על כך שולמו כ-700,000 ל"י לכתבים שאינם עובדי הרשות. אומדן ההוצאות לשנת 1979, כפי שנערך על ידי הרשות, היה כ-14.5 מיליון ל"י. לעומת זאת, שיגור צוות בן ארבעה אנשים של הטלוויזיה מהארץ לסיקור מאורע באירופה למשך כחמישה ימים עלה כ-120,000 ל"י ושיגור צוות בן שני אנשים מהרדיו בקשר לאותו מאורע עלה כ-55,000 ל"י. על הרשות לשקול אם שליחת צוותים לסיקור אירועים באירופה אינה יותר כדאית מאשר החזקת כתב דרך קבע בחוץ לארץ.

— מתפקידם של הכתבים בחוץ לארץ, נוסף על סיקור המאורעות השוטפים, הכנת כתבות רחבות בנושאים נבחרים באיזור כהונתם. מספר הכתבות מסוג זה, שהוכנו בשנים 1978—1979 היה מועט יחסית. רשות השידור הסבירה, שהיה ריבוי מאורעות שוטפים והצורך בסיקורם דרש את מירב הזמן. לדעת הביקורת, יש מקום לתכנון יותר מקיף, למשל על ידי הטלת משימות מיוחדות על הכתבים בתקופות, שבהן יש בעבודתם רגיעה יחסית.

הכתבים בחוץ לארץ אינם נוהגים להעביר את כתבותיהם לתיוק לארכיב הסרטים ברשות. משום כך אין בחטיבה מידע מלא על הסרטים שהוכנו על ידיהם במשך השנה.

2. תנאי העבודה של הכתבים בחוץ לארץ נקבעים לפי הנחיות הוועדה הבינמשרדית לתנאי שירות בחוץ לארץ. לפני יציאתו, מקבל הכתב דף מידע על זכויותיו בכל הנוגע למשכורת, להלוואות

ולהחזיר הוצאות בעבור חינוך ילדים, רכב, דיור וביטוח — בהתאם לארץ השירות, מצבו המשפחתי ודרגתו.

ביטוח רפואי

כל כתב מבוסס ביטוח רפואי מסוג אחר. הרשות משלמת תמורת כל ביטוח סכומים שבין 46 ל-200 \$ לחודש. כן משלמת הרשות בעבור תרופות וביקורים אצל רופאים, שאינם מכוסים על ידי הביטוח, סכומים שבין 100 ל-350 \$ לחודש לכתב.

הכתבים, המגישים לרשות תשובות תרופות, מצרפים לחשובות קבלה מבית מרקחת אשר בדרך כלל לא צויין בה שם התרופה ובלא שהיא מלווה מירשם של רופא. הקבלות אינן נבדקות על ידי רופא בארץ, שלא כנהוג במקרים כאלה במשרד החוץ. הרשות מאשרת תשלום על סמך קבלה כזאת. לדעת הביקורת, על הרשות לדרוש מהעובדים פירוט מלא ולהגיש את המסמכים לבדיקה ולאישור על ידי רופא האימון במשרד החוץ.

חופשת מולדת

כתבי הרשות משרתים בדרך כלל שלוש שנים במדינה שאליה נשלחו. על פי הוראות הוועדה לתנאי שירות בחוץ לארץ, אין הם זכאים לתשלום בעבור חופשת מולדת. על אף זאת שילמה הרשות לשני כתבים הוצאות נסיעה לארץ וחזרה להם ולמשפחותיהם.

מחלקת הספורט

מחלקת הספורט בחטיבת החדשות מפיקה שלוש תכניות שבועיות: "מבט ספורט" — תכנית חדשות באורך של כשעה בנושא ספורט; "משחק השבוע" — באורך של כ-50 דקות; ותכנית ספורט לנוער באורך של כחצי שעה. נוסף על כך משרדת המחלקה שידורים ישירים ותכניות שונות על אירועים מיוחדים — האולימפיאדה, תחרות הגביע העולמי בכדורגל, אליפות אירופה בכדורסל וגביע אירופה בכדורסל, המכביה וכינוס הפועל.

המחלקה מונה שישה עובדים: שלושה על תקן החטיבה ושלושה במעמד ארעי. כן מעסיקה המחלקה בקביעות 12 כתבים — שמעמדם איננו של עובד קבוע ואין הם נמנים עם תקן עובדי החטיבה — לפי משימות, ארבעה מהם במשרה מלאה. שכרם של העובדים משולם מתקציב הפעולות של החטיבה בנושא ספורט.

מחלקת ההדרכה של החדשות קיימה שלושה קורסים לכתבי ספורט בטלוויזיה: ב-1974, ב-1975 וב-1976. בקורסים השתתפו 31 אנשים, מהם רק אחד נתקבל כעובד קבוע במחלקת הספורט; עוד שישה מועסקים לפי משימות מיוחדות. שני כתבים קבועים נוספים נתקבלו, בלא שהיה להם נסיון ועובד אחד, שנתקבל ב-1979, הוא בעל ותק עיתונאי רב ונסיון בשידור ספורט בטלוויזיה.

תקציב נושא הספורט בטלוויזיה היה בשנת 1978, 2 מיליון ל"י כדלהלן: 1,500,000 ל"י — מבט ספורט; 300,000 ל"י — משחק השבוע; 200,000 ל"י — ספורט לנוער. ההוצאה למעשה של המחלקה, כפי שהיא רשומה בהנהלת הכספים המרכזית של הרשות, הייתה כ-4 מיליון ל"י ואילו לפי הרישומים במחלקה — כ-2.5 מיליון ל"י. ההבדל בין הרישומים נובע מזקיפת הוצאות נוספות לתקציב המחלקה בהנהלת הכספים המרכזית. ההוצאות אינן מסווגות לפי סעיפי המשנה של התקציב. תקציב נוסף של 2.4 מיליון ל"י עמד לרשות המחלקה לסיקור אירועי ספורט מיוחדים בחוץ לארץ, בכלל זה תחרות הגביע העולמי בארגנטינה; וההוצאה למעשה הגיעה ל-3.1 מיליון ל"י. לשנת 1979 מגיע תקציב הספורט ל-5.7 מיליון ל"י. החריגות התקציביות אושרו על ידי מנהל החטיבה. הגם שמחלקת הספורט מנהלת מעקב תקציבי אחר הוצאותיה, הרי חריגות מהתקציב בגודל כזה גורעות בהרבה ממשמעותו של התקציב ככלי פיקוח על ההוצאות.

שלוחת הטלוויזיה בתל אביב

לרשות השידור (טלוויזיה) שלוחה בקריה בתל אביב. באפריל 1979 הועסקו בשלוחה 70 עובדים, הכפופים מינהלית למחלקות שונות בטלוויזיה. לחטיבת החדשות בעברית היו בתל אביב שבעה כתבים וארבע מזכירות. עוד מצויים בשלוחה כתבים של מחלקת החדשות בערבית, עובדים של

מחלקת הדרמה ושל שירותי הפקה וצלמים וטכנאים. לשלוחה אין מנהל אחראי. השלוחה ממוקמת בקריה בתל אביב בשלושה מבנים, שאחד מהם בניין האולפן כדלהלן. לרשות המערכת מכונית שידור קטנה.

בניין האולפן, ששימש בית מגורים בשנות השלושים, שופץ ב-1976 והוסב מבית משרדים לאולפן טלוויזיה. בבניין גם חדר לעריכת סרטים, חדר בקרה, חדר ציוד וחדר אחזקה. באולפן עצמו שלוש מצלמות וידאו, שתי מכוונות הקלטה וי. טי. אר, ומיקרו-גל, המאפשרת העברת שידורים ישירה לטלוויזיה בירושלים.

ארגון העבודה השוטפת באולפן הוא בסמכותו של המפקח הטכני בשלוחה. האולפן משמש בעיקר לצילום ראיונות בפילם, להעברת קריינות, לצילום פרשנות של כתבים במצלמות אלקטרוניות; כן משמש האולפן אולם לחזרות לתזמורות, להקות ושחקנים ולמטרות צפייה.

האולפן מופעל על ידי צוות של ארבעה טכנאי שידור — אחד מהם הוא המפקח הטכני — האחראים גם לתפעול מכונית השידור. הקטנה. במערכת בתל אביב אין צלם קבוע למצלמה האלקטרונית ולצורך שימוש באולפן ובמצלמות המצויות בו מוזמן צלם באמצעות שירותי ההפקה בירושלים. טכנאי השידור עובדים בצוותים של שניים במשמרות משמונה בבוקר ועד ארבע אחר הצהריים, ומאחת בצהריים ועד תשע בערב, אולם לעיתים קרובות עובד במשמרת רק טכנאי אחד. מבדיקת דו"חות הטכנאים על שעות עבודה נוספות עולה, כי במשך השנה הם דיווחו בכל חודש על שעות עבודה נוספות רבות, שהגיעו ל-100 ובכמה מקרים אף ל-180. לפי נהל הרשות בדבר "תשלום תמורת עבודה בשעות נוספות", על מנהלי המדיה לאשר כל חריגה ממסכה של 75 שעות נוספות בחודש לגבי עובדי חטיבת ההגדה ו-50 שעות נוספות לגבי יתר העובדים. החריגות הגדולות האמורות אושרו על ידי מנהלי המדיה. מכל הבחינות אין זה סביר שהיקף השעות הנוספות של עובד לחודש יגיע לממדים כאלה, דבר שאף אינו מתיישב עם חוק שעות העבודה והמנוחה וההיתרים שניתנו על פיו.

מבדיקת דו"חות על עבודת האולפן עולה, כי האולפן בפעולה שעות מעטות בלבד בשבוע, ורק לעיתים רחוקות לצורך שידור כתבות. להלן דוגמאות:

(א) במשך שנת 1978 הופעל האולפן כ-650 שעות, ממוצע של 54 שעות בחודש.

(ב) באפריל 1979 הופעל האולפן כ-28 שעות בלבד, ורק פעמיים על ידי חטיבת החדשות.

(ג) במאוס 1979 הופעל האולפן 63 שעות; שלוש פעמים על ידי חטיבת החדשות בעברית ושבע פעמים על ידי מחלקת החדשות בערבית; כן נעשה שימוש באולפן למטרות צפייה.

בחדר הציוד שבבניין האולפן מצוי, מלבד ציוד אלקטרוני מקלט טלוויזיה שהופעל לצפייה באירועים. המקלט הוסב למוניטור על ידי המפקח הטכני, וכעת אין בו שימוש. בעקבות הביקורת הודיעה רשות השידור, כי המוניטור הוסב חזרה למקלט טלוויזיה. במאוס 1970 נרכש מספק בארה"ב מדחס אוויר יחד עם פריטי ציוד אחרים לטלוויזיה. במאוס 1977 הועבר למחסן הטכני בתל אביב והונח מחוסר שימוש בו.

שידורי ודיו בגלים קצרים

"קול ישראל" משרד לחוץ לארץ בגלים קצרים, בחמש עשרה שפות, כשמונה עשרה שעות ביממה. כמה משידורים אלה מיועדים גם לתושבי הארץ, בעיקר לעולים והם משודרים באופן מקביל גם לחוץ לארץ; נוסף על כך משודרות גם תוכניות הרדיו של רשת ב' לחוץ לארץ בגלים אלה במשך תשע עשרה שעות ביממה. לצורך השידורים בגלים קצרים נרכשו בתחילת שנות ה-70, ארבעה משדרים בעלי עוצמה גבוהה ואנטנות, בהשקעה כוללת של כשבעה מיליון דולרים.

נוסף על השידורים בגלים קצרים משדר הרדיו לאיזור המזרח התיכון ולתושבי הארץ בשפה הערבית בגלים בינוניים, כחמש עשרה שעות ביממה.

חוק רשות השידור תשכ"ה—1965, מטיל על רשות השידור (להלן: הרשות) בין שאר תפקידיה, לשדר ליהודי התפוצות ולשדר לחוץ לארץ. יעדי השידור העיקריים של הרשות בגלים הקצרים

הם יבשות או מדינות, שבהן ישנם ריכוזי אוכלוסייה יהודית גדולים: ברית המועצות, ארצות הברית, אירופה ואמריקה הדרומית. קול ישראל אינו משדר שידורים מיוחדים למטרות הסברה לאיוורים, שבהם אינם קיימים ריכוזי אוכלוסייה יהודית.

בדצמבר 1979, ינואר 1980 בדק משרד מבקר המדינה מספר תחומים בפעולות הרשות בשידורים בגלים קצרים. בענייני מינהל וכספים הביקורת נמשכת.

מידת ההאזנה לשידורים

הרשות מקבלת מכתבי מאזינים על שידוריה בשפות הזרות, אולם המחלקות הנוגעות בדבר אינן מעבדות את תוכנם של מכתבים אלה ואינן מסווגות אותם כדי שישמשו חומר מסייע בעיצוב תכניות השידורים. הפיצול בין המחלקות השונות המשרדות לחוץ לארץ גורם אף, לכך, שלכמה מהן אין מכתבי מאזינים מגיעים כלל.

אין לרשות מידע דרוש על מידת ההאזנה בארצות, שבהן יש קהל מאזינים לשידוריה; כך, בהיעדר מידע כזה, קשה לתכנן את שעות השידור הנוחות להאזנה בארצות היעד ולקבוע את תכניות ותכני השידור, תוך התייחסות להעדפות המאזינים. בעקבות הביקורת הודיעה הרשות שיוגברו פעולותיה לקבלת תגובות המאזינים, ביניהן עידוד המאזינים לכתוב תגובות וניתוח תגובות אלה. לדעת הביקורת ראוי גם לשקול עריכת סקרים, בהוצאה מצומצמת יחסית, לדוגמה בין עולים ותושבים חוזרים.

הרשות לא הפעילה עד ל־31.1.1980 שידורי רדיו בשעות 0100–0600 שהן שעות נוחות להאזנה ביבשת אמריקה, עקב חילוקי דעות עם טכנאי הרדיו בקשר לתשלום התמורה בעבור הפעלת השידורים בשעות אלה. במועד זה יושבו חילוקי הדעות, והוועד המנהל של הרשות החליט על הפעלת השידורים החל מן ה־31.1.80. גם כאשר לא הופעלו שידורי הרדיו בשעות הלילה, לא ניצלה הרשות את כל שעות השידור הנוחות להאזנה בחוף המערבי של ארצות הברית ומרכזה בין השעות שש לתשע בבוקר לפי שעון ישראל, ושידורה חמש עשרה דקות בלבד ביממה באנגלית, באותן שעות.

קביעת תוכן השידורים

1. ממחקר שנערך על ידי מוסד בחוף לארץ ב־1976 לגבי העדפות של מאזינים בארצות הברית ביחס לתכניות של שידורי רדיו בין־לאומיים עולה, שרוב המראיינים מעדיפים להאזין לשירי עם ומוסיקה ולשיחות על אורח החיים והתרבות של הארצות המשרדות. לפי מחקר מאוחר יותר התכניות של "קול ישראל" לא כללו מוסיקה ואחוז הנושאים המדיניים, המובהקים המועלה בהן הגיע ל־77 מוזמן השידור. במחקר התפרסמו גם נתונים על איכות הקליטה בארצות הברית של תחנות רדיו שונות, כולל "קול ישראל"; מן הנתונים עולה, שאיכות הקליטה של "קול ישראל" בכמה משעות השידור בארצות הברית בעת עריכת המחקר לא הייתה טובה. הרשות הודיעה בתשובתה כי היא משרדת מדי פעם מוסיקה כמרכיב משני.

2. שידורי הרדיו המיועדים לחוץ לארץ בגלים הקצרים מופעלים במסגרת שלוש מחלקות נפרדות ברשות: השידורים בשפה הפרסית ושידורי הרדיו בשפה הערבית, המופעלים במסגרת "בית השי" דור הישראלי"; השידורים בכל השפות האחרות המופעלים במסגרת חטיבת השידורים לחוץ לארץ ולעולים של "קול ישראל" ושידורי החדשות ויומני החדשות באנגלית ובצרפתית, המופעלים במסגרת חטיבת החדשות בעברית של "קול ישראל": יומני החדשות באנגלית ובצרפתית הועברו בחודש מאי 1979 לחטיבת החדשות בעברית, כאשר קודם לכן הן היו במסגרת חטיבת השידורים לחוץ לארץ ולעולים.

בכל אחת ממחלקות אלה קיימת תפיסה שונה ביחס לאופי השידורים, המושפעת הן מאוכלוסיית היעד העיקרית, שאותה משרתת המחלקה והן מגישת הממונים על המחלקות השונות לגבי צורת הגשת השידורים מבחינת התכנים והתכניות. אף־אחת מהמחלקות אינה פונה באופן בלעדי לאוכלוסיית המאזינים בחוץ לארץ והיא משרדת גם לאוכלוסיית מאזינים פנים־ארצית.

הרשות נוהגת לערוך, האזנה לשידורי הרדיו הפנים ארציים. האזנה כזו אינה נהוגה לגבי השידורים בגלים קצרים. הרשות הודיעה, בעקבות הביקורת, שתבוצע האזנה מדגמית לשידורים לחוץ לארץ.

על אף השעות הרבות בהן משדרת הרשות לחוץ לארץ היא לא נקטה בצעדים הדרושים כדי לוודא באיו מידה יש לשידוריה קהל מאזינים משמעותי בחוץ לארץ וכיצד תוכל לשפר את תוכניותיה ולהתאימן לדרישות אותם מאזינים מבחינת הגשתן, תוכנן ושידורן בשעות הנוחות להאזנה. אין ברשות יחידה מופקדת באופן בלעדי על השידורים לחוץ לארץ. מליאת הרשות המכהנת מאז אפריל 1978, אישרה הקמת ועדת משנה לשידורים לחוץ לארץ באוקטובר 1979 בלבד, אך עד למועד סיום הביקורת הוועדה עוד לא התכנסה.

לדעת הביקורת, מן הראוי שהרשות — לאחר מתן הזדמנות לכל הגורמים הנוגעים בדבר, ובמיוחד מוסדות ההסברה וגופים הקשורים בפעילות עם התפוצות, להשמיע דעתם ולגבש בהקדם מדיניות ברורה בנושא השידורים לחוץ לארץ.